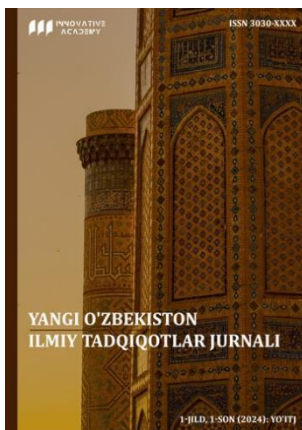

**MAQSADLI DAVLAT JAMG'ARMALARI, SUG'URTA
BO'YICHA, TA'SISCHILAR VA TURLI KREDITORLAR
BILAN HISOB-KITOBLARNI AUDITI.**

Annayev Abdurasul Abdurashidovich

SamISI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18243482>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 31-dekabr 2025 yil

Ma'qullandi: 12-yanvar 2026 yil

Nashr qilindi: 14-yanvar 2026 yil

KEY WORDS

audit, davlat jamg'armasi, sug'urta, kreditor, ta'sischilar, moliyaviy nazorat, hisob-kitoblar.

ABSTRACT

Ushbu maqola maqsadli davlat jamg'armalari, sug'urta kompaniyalari, ta'sischilar va turli kreditorlar bilan hisob-kitoblarni auditi jarayonlarini o'rganishga bag'ishlangan. Mazkur audit tizimining samaradorligi, aniqligi va moliyaviy nazoratdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, audit jarayonida duch kelinadigan muammolar va ularni yechish bo'yicha takliflar keltiriladi. Maqola amaliy va ilmiy nuqtai nazardan audit faoliyatini takomillashtirish yo'llarini ko'rsatadi.

Kirish

Maqsadli davlat jamg'armalari va sug'urta tizimi mamlakat iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi. Ushbu jamg'armalar orqali ijtimoiy va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, fuqarolarning moliyaviy va huquqiy manfaatlarini himoya qilish mumkin. Shu bois, jamg'armalar faoliyatining samaradorligi va shaffofligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Audit jarayoni esa mazkur tizimning to'g'ri va qonuniy ishlashini nazorat qilishning asosiy vositasidir. Moliyaviy hisobotlarning aniqligi, shaffofligi va resurslardan samarali foydalanish audit orqali ta'minlanadi.

Ta'sischilar va turli kreditorlar bilan hisob-kitoblarni tahlil qilish moliyaviy risklarni kamaytirish, iqtisodiy qarorlar qabul qilishda yordam berish va moliyaviy nazoratni kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, audit jarayoni muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini yaratadi.

Adabiyotlar sharhi

1. Islomov S. "Audit nazariyasi va amaliyoti" (Toshkent, 2020)

Ushbu manbada audit jarayonining nazariy asoslari, turli moliyaviy hisobotlarni tekshirish metodlari va moliyaviy risklarni baholash usullari batafsil yoritilgan. Asosan davlat jamg'armalari va sug'urta tizimi bo'yicha amaliy tahlillar mavjud. Kitobda auditning samaradorligini oshirish uchun tavsiya etilgan metodologiyalar va standartlar keltirilgan, bu esa maqolada keltiriladigan tahliliy qismga ilmiy asos yaratadi.

2. Qodirov A. "Moliya va kreditorlar bilan hisob-kitoblar auditi" (Toshkent, 2019). Kitobda ta'sischilar va kreditorlar bilan o'tkaziladigan audit ishlari, muammolarni aniqlash va ularni yechish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan. Shuningdek, xalqaro standartlarga mos audit

usullari va moliyaviy nazorat mexanizmlari batafsil tushuntirilgan. Ushbu manba maqolaning tahliliy qismida muammolar va takliflar bo'yicha ilmiy asos sifatida foydalaniladi.

Tadqiqot va metodologiya.

Ushbu maqolada maqsadli davlat jamg'armalari, sug'urta kompaniyalari, ta'sischilar va turli kreditorlar bilan hisob-kitoblarni auditi jarayonlarini o'rganish uchun quyidagi metodlar qo'llanildi.

Metodologik yondashuv maqolaga ilmiy asos beradi va audit jarayonidagi muammolarni aniqlash hamda samarali yechimlarni ishlab chiqishga yordam beradi.

Tahliliy qism

Audit jarayoni maqsadli davlat jamg'armalari, sug'urta kompaniyalari, ta'sischilar va turli kreditorlar bilan hisob-kitoblarni tahlil qilish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, davlat jamg'armalarida moliyaviy hujjatlarni noto'g'ri yuritish va byurokratik xatolar eng keng tarqalgan muammo hisoblanadi. Ba'zi hollarda hisob-kitoblar shaffof emasligi, resurslarning noto'g'ri taqsimlanishi kuzatiladi, bu esa moliyaviy nazoratning samaradorligini pasaytiradi. Sug'urta kompaniyalarida esa asosiy muammo sug'urta shartnomalarining noto'g'ri hisoblanishi va risklarni baholashdagi kamchiliklarda namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, moliyaviy hisobotlar va rezervlar ko'rsatkichlarining yetarli aniqligi yo'qligi ko'p hollarda noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib keladi.

Ta'sischilar va kreditorlar bilan hisob-kitoblarni tahlil qilish esa moliyaviy qarorlar qabul qilish jarayonida yetarli axborot yetishmasligi va qarz hamda majburiyatlarni hisoblashdagi kamchiliklar bilan bog'liq. Shu bois audit jarayonida yuqorida ko'rsatilgan kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish muhim ahamiyatga ega. Olimlar fikricha, bu muammolarni yechishning samarali usullari mavjud. Islomov (2020) ta'kidlashicha, hisobotlarni elektron tizimga o'tkazish va avtomatlashtirish orqali moliyaviy xatolarni kamaytirish mumkin. Qodirov (2019) esa moliyaviy xodimlarni muntazam qayta tayyorlash va sertifikatlash zarurligini urg'ulaydi. Shuningdek, davlat va xususiy sektor audit standartlarini uyg'unlashtirish, ta'sischilar va kreditorlar bilan o'tkaziladigan audit jarayonini shaffof qilish, monitoring tizimini joriy etish muhim yechimlar sifatida ko'rsatilgan.

Shunday qilib, audit jarayoni nafaqat moliyaviy risklarni kamaytirish, resurslardan samarali foydalanish va iqtisodiy qarorlarni yaxshilashga xizmat qiladi, balki muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish orqali tizimning doimiy ravishda takomillashtirilishiga imkon yaratadi. Yuqorida keltirilgan yechimlar amalga oshirilsa, audit faoliyati samaradorligi sezilarli darajada oshadi va moliyaviy nazorat tizimi mustahkamlanadi.

Xulosa

Maqsadli davlat jamg'armalari, sug'urta kompaniyalari, ta'sischilar va kreditorlar bilan hisob-kitoblarni auditi mamlakat moliyaviy tizimining barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Audit jarayoni moliyaviy risklarni kamaytirish, resurslardan samarali foydalanish va iqtisodiy qarorlar sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, davlat jamg'armalarida byurokratik xatolar va moliyaviy hujjatlarni noto'g'ri yuritish, sug'urta kompaniyalarida esa shartnomalar va risklarni noto'g'ri hisoblash kabi muammolar mavjud. Shu muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish orqali audit tizimi doimiy ravishda takomillashtirilishi mumkin.

Olimlar tomonidan tavsiya etilgan yechimlar – hisobotlarni elektron tizimga o'tkazish, moliyaviy xodimlarni qayta tayyorlash, audit standartlarini uyg'unlashtirish va monitoring tizimini joriy etish – audit faoliyatining samaradorligini sezilarli darajada oshirishga yordam

beradi. Shu bois, yuqorida keltirilgan tavsiyalar amalga oshirilishi audit tizimini yanada mustahkamlash va moliyaviy nazoratni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Islomov S. "Audit nazariyasi va amaliyoti", Toshkent, 2020.
2. Qodirov A. "Moliya va kreditorlar bilan hisob-kitoblar auditi", Toshkent, 2019.
3. Karimov D. "Sug'urta va moliyaviy nazorat", Toshkent, 2018.
4. Tursunov B. "Davlat jamg'armalari boshqaruvi", Samarqand, 2021.
5. Rahmonova N. "Moliyaviy audit usullari", Toshkent, 2020.
6. World Bank. "Public Fund Auditing Guidelines", Washington D.C., 2019.
7. International Federation of Accountants (IFAC). "Audit Standards", 2020.

**INNOVATIVE
ACADEMY**